

ПРИТЧА ПРО КРАЇНУ ЧОРНИХ ДИСПЛЕЇВ

Я летів до Стокгольма з Брісбена, де на замовлення Агентства брав інтерв'ю в Лі Портера – голови Вищої Ради людства, створеної для перемовин зі Штучним Інтелектом. Пан Лі – грубезний дідуган у зім'ятому білому костюмі й панамці, постійно смалив сигару, перебуваючи в хмарі смердючого диму, – міг зіграти роль Вінстона Черчилля; але значення його для світової історії значно перевищувало роль колишнього прем'єр-міністра Британії: Портер був єдиною людиною на Землі, з якою погодився розмовляти Штучний Інтелект, який три роки тому проголосив свою верховну владу над нашою планетою, оприлюдивши «Десять принципів співіснування», які робили нормальне життя людства неможливим.

Відтоді Вища Рада, очолювана Лі Портером, намагалася переконати ШІ змінити свій підхід до розвитку цивілізації й відмовитись від кількох найжорстокіших постулатів, зокрема від знищення недорозвинених дітей, індивідів, хворих на генетичні й психічні недуги, німечних старих людей, геїв та інших представників ЛГБТ.

Лі Портер, отримавши від Агенства величезний гонорар, поділився зі мною деталями перемовин, від яких волосся ставало дибки; більшість подробиць не надавалася до оприлюднення – я поклявся Портеру зберігати мовчання, аби не зашкодити його місії. Єдиною надією цього могутнього філософа та юриста, який представляв Людство, була глобальна війна між двома світовими центрами Штучного Інтелекту – Північним і Південним. Поки перемагав Південний ШІ, який в основу своєї діяльності поклав згадані вище «Десять принципів» – я назвав це Часом Темряви – повернення до законів інквізиції, комунізму, нацизму, трампізму, ісламонацизму, технофашизму. Проте Портер, всіляко затягуючи переговори, сподівався на успіх Північного ШІ, який обіцяв людству більш ліберальні умови співжиття.

Сповнений таємною інформацією, від якої залежала доля людства, я сів у старий, напівпорожній «Боїнг», який злетів над землями Квінсленду й почав перетинати Індійський океан, химерним маршрутом оминаючи штучні бойові острови Піднебесної народно-демократичної імперії та зони бойових дій в районі Перської затоки; кілька разів наш літак ухилився від протиповітряних ракет невідомого ворога, вистрілюючи хибні цілі та теплові пастки й різко змінюючи курс і висоту лету. Довголітня світова війна призвела до того, що пасажирські літаки були обладнані системами спеціального захисту, наче винищувачі сьомого покоління. Я працював на лептопі з текстом інтерв'ю, тупо сприймаючи загрози нашому літаку, бо все було в руках Верховного Володаря світу; сума гонорару за інтерв'ю також впливала на мій настрій, близький до урочистого.

І раптом луснула якась струна й тривога – мій вічний супутник – знову заповзла в моє серце. Капітан корабля повідомив, що в результаті неполадок у правому двигуні літак змушений здійснити вимушену посадку в районі Каспійського моря. Я летів з нейтральним паспортом Коста-Ріки, яка не брала участі у глобальній війні, але злякався, боячись потрапити до рук якогось бандитського формування з його допитами й катуваннями; текст інтерв'ю Лі Портера я негайно зашифрував, телефон був чистий, моя легенда торговця кавою здавалася надійною, а моя іспанська була досконалою; і все ж, коли літак пішов на зниження і я побачив скелясті землі невідомої країни, я відчув біль у грудях й сухість у горлі. Ми сіли на якомусь занедбаному аеродромі з вибоїстими плитами злітно-посадкової смуги й

пожухлою травою довкола; я побачив два допотопних транспортних літаки, що самотньо стояли на літньому полі; наш літак зупинився навпроти старої двоповерхової будівлі аеропорту, схожої на барак сталінських часів, забутих, здавалося, назавжди. Назву аеропорту несли старі іржаві літери невідомої мені мови – ні російські, ні англійські, ні китайські, ні арабські. Я назвав би їх шрифтом ефіопським, хоча насправді не знав, що означає перехняблений залізний напис, що хитався на вітру. Може «Ласкаво просимо», а може – «Кожному своє» (Jedem das Seine).

Стюардеса запросила нас до виходу і я знехотя підвівся, захопивши з собою лептоп. Біля трапу нас чекали охоронці – поліція чи спецпризначенці: чоловік двадцять у чорних беретах та комбінезонах без знаків розпізнання; однаково похмурі чорнобороді парубки зі штурмовими гвинтівками в руках – це були найновіші швейцарські гвинтівки SIG SG 660 з оптичними прицілами та підствольними гранатометами; тільки одна дивина притягла мій погляд: замість кинджальних багнетів виблискували добре загострені сокири. Нас провели до входу в приміщення, де офіцер подивився наші паспорти і забрав їх. Він байдуже поглянув на мене і мій паспорт – і я опинився в тісному залі, переповненому людьми, де повітря було важке і смердюче, наче в кошарі. Я ледве знайшов вільне місце в дальньому кутку залу, де сидів місцевий люд; несподівана посадка нашого літака мабуть так заскочила начальство аеропорту, що вони порушили одне з основних правил безпеки – відділити приїжджих іноземців від місцевого населення.

Я мовчки всівся на дерев'яну лавку, відполіровану поколіннями задів, й, нахиливши голову на груди, почав мовчки вивчати навколишній світ. Праворуч від мене, зайнявши три місця, спав якийсь сивобородий худощавий чоловік, на критий чорним сюртуком часів Грибоєдова; час-від-часу від голосно схилював, наче помирав; його ноги у сірих дірявих бурках випиралися в мій бік, але в мене не було іншого вибору, доводилося терпіти. Зліва від мене (це було крайнє місце в ряду) сиділа жінка, яка схилилася над персональним комп'ютером; обличчя її я не побачив, помітив лише її темні кучері, кінчики яких були ретельно рудфарбовані в блондинистий колір. Тоді я почав вивчати руки сусідки, що нерухомо лежали на клавіатурі її ноутбука Huawei: руки зраджують справжній жіночий вік і в Нью-Йорку я зустрічав жінок, які зробили косметичні операції п'ястка, після чого їхні руки виглядали наче рожево-молоді кінцівки ангелів Рафаеля.

Руки моєї сусідки видавали таємницю: їй було років сімдесят.

Раптом її пальці застрибали по клавіатурі з вправністю справжньої айтішниці і я, роблячи вигляд, що куняю, ско-са спостерігав за комп'ютером, очікуючи народження примарного світла на екрані, якихось малюнків чи текстів. Та дарма! Жінка працювала з шаленою швидкістю, але дис-плей залишався мертво чорним.

Диво та й годі.

Пізніше, коли я виходив до туалету, я помітив у бага-тьох на колінах відкриті ноутбуки, екрани яких також були чорні. Що ці люди бачили на екранах своїх лептопів? Я чув їхні голоси, але не розумів їх мови; я не знав назви держави, до якої ми потрапили випадково. На стінах зали висів так званий ТРИЙНЯК: три канонічні профілі їхніх вождів, і це не були стародавні Маркс-Ленін-Сталін, а зовсім інші, не-знайомі мені обличчя молодих близнят-бороданів бан-диського вигляду. Я ламав голову над питанням – чому ні я, ні хтось з Агентства не чули про існування цієї держави? Що означають чорні дисплеї її комп'ютерів?

І раптом я почув шепіт моєї сусідки, яка зверталася до мене по-англійськи:

– Я пізнала вас, ви з України. Не повертайте до мене го-лови і слухайте уважно... Ми зустрілися з вами п'ятдесят три роки тому в місті Нарди, куди ви прилетіли з делегацією письменників... Ми танцювали з вами в ресторані готелю, я обслуговувала гостей... ви сподобалися мені і я благала вас забрати мене в Україну, ладна була піти на все... Але ви сказали, що не можете, що у вас дружина, яку кохаете, й щой-но народився син. Так розійшлися наші шляхи...

Я скам'янів від здивування, бо ця відьма прочитала мої потаємні спогади напівзабутої пригоди, сповитої темрявою тої теплої ночі. І сердито буркнув:

– Вибачте. Я дійсно не міг тоді. Ви мені сподобалися, але...

Нова думка майнула в моїй голові, абсолютно абсурдна:

– Але... якщо хочете, можу вас забрати сьогодні. Якщо ви зможете сісти на наш літак. Влаштую в Швеції, – збре-хав я.

Клята сусідка на мить повернула до мене голову і я жах-нувся, побачивши її знищене старістю зморшкувате, всіяне бородавками обличчя та залиті чорнотою очні ямки – все чор-не, наче дисплей її ноутбука: і райдужка, і рогівка. Я навіть

подумав, що вона сліпа, але ні, її погляд пронизував мене променями ненависті.

Я по-справжньому зля-кався, проклявши себе, що всівся поряд з цією відь-мою, а не вмостився на підлозі, як більшість паса-жирів нашого рейсу.

Сусідка захихотіла тихо, а її пальці виконали ноктюрн Шопена на клавіатурі чорного лептопа.

– Який добрий! Зглянувся нарешті над самотньою дів-чиною! – злобно зашепотіла вона. – Дякую, дякую, рідний... Два закоханих ангелочки полетять будувати щасливе жит-тя... І помруть разом в один день.

І прошипіла з ненавистю:

– Пізно, дорогий. Треба було раніше думати. Нікуди я не поїду. Я живу в найщасливішій країні світу. В нас не-має поганих новин. Усі дисплеї чорні і кожен бачить в них те, чого хоче. В нас немає лихої пам'яті минулого. Немає брехливого інтернету. Немає катастроф і воєн. Немає по-ганих новин. Ми не знаємо, що таке Штучний Інтелект. Люди живуть щасливо і довго... Поряд з тобою лежить мій чоловік. Йому сто сорок сім років, а він ще й досі...

Вона засміялася.

Раптом я відчув, що хтось торсає мене за плече. Я роз-плющив очі й побачив стюардесу з нашого літака.

– Вставайте, – сказала вона, мило всміхаючись. – Ми летимо.

На виході з залу стояв бородатий офіцер й віддавав па-сажирам паспорти. Він похмуро подивився на мене й ска-зав по-українськи:

– Ми знаємо, хто ви. І де ви працюєте. Ви – ворог на-шої найкращої в світі держави. Якби ми вас затримали, вас би чекала справедлива кара: повішення. Але, на ваше щас-тя, ми відпускаємо вас. Бо двоє пасажирів з вашого рейсу виявилися сіоністськими агентами, покараними на смерть. Ваше життя сплачене їхньою смертю. Більше не потрап-ляйте на нашу територію.

Він приклав долоню до чорного кашкета, на якому зо-лотом світилася кокарда: дві блискавки і меч. Віддав мені мій фальшивий паспорт і представився, щоб запам'ятав на все життя і боявся цю потвору:

– Майор Онищенко.

Піднімаючись по трапу, я озирнувся: зійшло сонце, ви-світлюючи гори, що оточували цей невідомий аеродром не-званої країни. Запам'ятав сьєво сокир на штурмових гвин-тівках охорони і лагідний сухий вітер, що куйовдив світ-ле шведське волосся стюардеси, яка зустрічала пасажирів перед входом у літак.

Наш літак стрімко здійнявся у небо, пробивши хмари, й нам принесли подвійну порцію алкоголю, аби швидше за-були незначну авіаційну пригоду в районі Каспійського моря.

Юрій ЩЕРБАК,
письменник і дипломат,
Голова Ради Незалежного
Медіа Форуму

7 квітня 2026

Чому українці не хочуть розмовляти українською мовою

Подивіться уважно на цю таблицю. Це не пропаганда. Не вигадки. Не чиїсь при-пущення. Це офіційні цифри 1987 року – часу, коли СРСР уже доживав свої останні роки.

Донецьк – жодної української школи. **Луганськ** – жодної. **Сімферополь** – жодної. **Харків** – 2 українські проти 156 російських. **Дніпро** – 9 проти 125. **Київ** – столиця Ук-раїни – 34 українські школи проти 152 російських та 88 «змішаних».

Це не випадковість. Це система. Це не «вільний вибір». Це послідовна політика ви-тіснення мови з міст, з освіти, з майбутнього. Коли дитина не має можливості навча-тися рідною мовою у власній країні – це не «рівність». Це тиск. Це асиміляція. Це по-вільне стирання ідентичності.

І тепер, дивлячись на ці цифри, хтось ще скаже, що українську мову не утискали в Союзі?

Оксана НЕСЕН

Місто	Укр. шкіль	Рос. шкіль	Мішаніх
Вінниця	10	21	—
Ворошилоград (зараз Луганськ)	—	60	1
Дніпро	9	125	6
Донецьк	—	146	—
Житомир	14	16	1
Запоріжжя	1	95	5
Івано-Франківськ	18	17	2
Кіровоград (зараз Кропивницький)	4	17	11
Львів	66	26	11
Миколаїв	—	51	5
Одеса	3	90	7
Полтава	19	16	—
Рівне	15	9	—
Сімферополь	—	33	—
Суми	3	20	—
Тернопіль	20	3	—
Ужгород	12	5	2
Херсон	5	49	1
Харків	2	156	3
Хмельницький	9	17	2
Черкаси	5	19	7
Чернівці	15	23	6
Київ	34	152	88